

Een basisinkomen voor iedereen: een proef op de som

MR. C. A. DE KAM* — P. A. DE GRAAF**

Naarmate de rol van arbeid in het productieproces kleiner wordt, is het loon voor steeds minder mensen de voornaamste bron van inkomen en zijn steeds meer mensen aangewezen op een overdrachtsinkomen. De overheid zou er volgens sommigen, gegeven de verantwoordelijkheid die zij heeft aanvaard voor de voorziening in het levensonderhoud van haar onderdanen, daarom verstandig aan doen iedere ingezetene een zeker basisinkomen te verschaffen. De effecten van de invoering van een dergelijke regeling op de inkomensverdeling, de belasting- en premiedruk en de overheidsfinanciën worden in dit artikel becijferd. Uitgangspunt daarbij is de variant van het basisinkomen waarover de Wetenschappelijke Raad voor het Regeringsbeleid vorig jaar heeft gepubliceerd: f. 5.000 per jaar voor iedereen van 24 tot 65 jaar. Gedragsreacties en involdieneffecten buiten beschouwing latende, zou deze toch wel beperkte variant budgettair neutraal kunnen worden gefinancierd door het tarief van de loon- en inkomstenbelasting voor iedere schijf met 19 procentpunten te verhogen. Vanwege deze hoge prijs scharen de auteurs het algemeen basisinkomen dan ook onder de utopische plannen.

1. Inleiding

Met een zekere regelmaat duikt de gedachte op alle Nederlanders aanspraak te geven op een basisinkomen, mede om zodoende individuen beter in staat te stellen om in grotere vrijheid te beslissen over de mate waarin zij al of niet betaald werk willen verrichten 1).

Recent heeft Weitenberg aandacht besteed aan enkele budgettaire- en verdelingseffecten van een basisinkomen 2). Hij bezag een variant waarbij iedereen van 18 jaar en ouder (ca. 10 miljoen personen) aanspraak zou hebben op een basisinkomen van f. 12.750 (in 1980). Dit programma zou bruto derhalve f. 127,5 mrd. vergen; na correctie voor het vervallen van overbodig geworden sociale-zekerheidsuitkeringen blijft een netto transferlast van f. 95 mrd. Weitenberg rekent voor welke gevolgen invoering van dit basisinkomen heeft voor het tarief van de loon- en inkomstenbelasting, resp. van de omzetbelasting, indien zou worden besloten de kosten van het programma volledig te dekken door middel van een verhoging van de onderscheiden publieke heffingen. De Wetenschappelijke Raad voor het Regeringsbeleid (WRR) doet in een onlangs verschenen rapport eveneens een poging tot verkenning van de mogelijkheden voor vormen van inkomensgaranties zonder werkplicht 3). In het bijzonder speelt daarbij een rol de verstrekking van overheidswege van een basisinkomen aan alle Nederlanders van 24 tot 65 jaar. Bij deze variant zouden ca. 7,2 miljoen personen aanspraak hebben op een basisinkomen van f. 5.000 (in 1980). Dit programma zou bruto derhalve f. 36 mrd. vergen. Invoering van het basisinkomen zou geen gevolgen hebben voor de aanspraken uit hoofde van bestaande sociale-zekerheidsregelingen. Het basisinkomen zou moeten worden gefinancierd door middel van een verhoging van de loon- en inkomstenbelasting.

In opdracht van de WRR hebben wij een onderzoek gedaan naar de budgettaire- en verdelingseffecten van deze variant van het basisinkomen 4). In dit artikel wordt op de verkregen resultaten voortgebouwd. Het artikel is als volgt ingedeeld. In paragraaf 2 worden de hoedanigheden van het basisinkomen

gepreciseerd; tevens worden de gevolgen voor het tarief van de loon- en inkomstenbelasting nagegaan bij een budgettair neutrale financiering via verhoging van de inkomstenbelasting. Het oogmerk van de exercitie is een kwantitatieve beschrijving te geven van de budgettaire- en verdelingseffecten van invoering van een algemeen basisinkomen zoals dat de WRR voor ogen staat. Om deze effecten te kunnen berekenen is het nodig over (voldoende) gegevens te beschikken, alsmede over een (uitgebreid) rekenmodel. De budgettaire- en verdelingseffecten van de invoering van een algemeen basisinkomen worden nagebootst op basis van het CBS Woningbehoeften Onderzoek 1977 (WBO77). Het gebruikte gegevensbestand (WBO77) en het gehanteerde rekenmodel (GENTAX) komen in de derde paragraaf aan de orde. De vierde paragraaf geeft de budgettaire- en verdelingseffecten van invoering van het algemeen basisinkomen, op basis van empirische gegevens (uit het WBO77, zoals berekend met GENTAX).

Aan de WRR-variant kleven nogal wat tekortkomingen. In de vijfde paragraaf wordt daarom een eigen variant van het basisinkomen doorgerekend. Nog sterker dan bij de WRR-variant blijkt de bij budgettair neutrale financiering noodza-

* Ten tijde van het aan dit artikel ten grondslag liggende onderzoek verbonden aan het Centrum voor Onderzoek van de Economie van de Publieke Sector van de Rijksuniversiteit Leiden. Thans werkzaam bij het Sociaal en Cultureel Planbureau.

** Verbonden aan het Centrum voor Onderzoek van de Economie van de Publieke Sector van de Rijksuniversiteit Leiden.

1) C. de Galan en J. P. Kuiper, *Anders met arbeid*, Den Haag, 1978, blz. 19-27; Voedingsbond FNV, *Met zijn allen roepen in de woestijn*, Utrecht, 1980.

2) J. Weitenberg, Over de grenzen van de verdelingspolitiek, in: P. J. Eygelshoven en L. J. van Gemerden (red.), *Inkomensverdeling en openbare financiën. Opstellen voor Jan Pen*, Utrecht/Antwerpen, 1981, blz. 300-307.

3) Wetenschappelijke Raad voor het Regeringsbeleid, *Vernieuwingen in het arbeidsbestel*, Den Haag, 1981, blz. 219-255.

4) C. A. de Kam en P. A. de Graaf, *Een basisinkomen voor iedereen: enkele budgettaire- en verdelingseffecten*, COEPS-rapport 81.15, RU Leiden, 1 september 1981.

kelijke tariefverhoging van publieke heffingen prohibitief. In de zesde paragraaf worden voorts enkele problemen van administratieve aard aangesneden, die invoering van een algemeen basisinkomen oproept. De slotparagraaf vat de voornaamste gevolgtrekkingen samen.

2. Een basisinkomen voor iedereen

De WRR heeft ons gevraagd een onderzoek te doen naar enkele effecten van invoering van een algemeen basisinkomen van f. 5.000 (in guldens van 1980) voor alle Nederlanders van 24 tot 65 jaar. Het betreft in 1980 in totaal ca. 7,2 miljoen personen, die ieder een individuele aanspraak op het basisinkomen zouden krijgen. Dit betekent dat met de inkomensoverdrachten uit hoofde van het basisinkomenprogramma een bedrag van ongeveer f. 36 mrd. zou zijn gemoeid (in 1980). Het basisinkomen — zo is de veronderstelling — wordt in eerste aanleg gefinancierd door middel van een gelijktijdige verhoging van de tarieven van de loon- en inkomstenbelasting. De vermoedelijke opbrengst van de loon- en inkomstenbelasting (incl. dividendbelasting) bedraagt over 1980 f. 40,35 mrd. 5).

Invoering van een algemeen basisinkomen zal vrijwel zeker belangrijke gedragsveranderingen van economische subjecten uitlokken. Voor het vervolg wordt er in dit artikel echter van uitgegaan dat invoering van een algemeen basisinkomen niet tot gedragsveranderingen bij de betrokken inkomenseenheden leidt. Ook wordt verondersteld dat de wijze van financiering van het basisinkomen (een aanzienlijke verhoging van de tarieven van loon- en inkomstenbelasting) geen gedragsreacties oproept. Deze aanpak is in overeenstemming met die van Weitenberg. Het gehanteerde rekenmodel GENTAX (zie verder par. 3) houdt geen rekening met gedragsreacties. Over gedragsreacties als hier bedoeld is bovendien onvoldoende empirisch materiaal beschikbaar 6). Met andere woorden, het onderzoek beperkt zich tot eerste-orde-effecten van een algemeen basisinkomen voor de personele inkomensverdeling en voor de opbrengst van bepaalde publieke heffingen.

Een basisinkomen als hiervoor bedoeld vormt fiscaal gezien (belastbaar) inkomen. Het is een periodieke uitkering die niet is vrijgesteld in art. 30a van de Wet op de inkomstenbelasting 1964. Het basisinkomen vergroot tevens de inkomensgrondslag voor de premieheffing volksverzekeringen 7). Hier wordt aangenomen dat het tarief van de volksverzekeringspremies onveranderd blijft. In principe neemt het premie-inkomen dan met f. 36 mrd. toe (in 1980). Rekening houdend met de effecten van de premievrijstellings- en reductieregeling enerzijds en met de effecten van de premie-inkomensgrens anderzijds, zou de premie-opbrengst voor de volksverzekeringen in 1980 na invoering van een algemeen basisinkomen naar ruwe schatting kunnen toenemen met f. 4 mrd. 8). Er is verondersteld dat de rijksbijdrage in de financiering van de volksverzekeringen met een overeenkomstig bedrag wordt verminderd. Deze f. 4 mrd. is dan beschikbaar voor de financiering van het algemeen basisinkomen.

Na invoering van het algemeen basisinkomen neemt ook de heffingsgrondslag van de loon- en inkomstenbelasting toe, in beginsel met f. 36 mrd., minus f. 4 mrd. als persoonlijke verplichting aftrekbare premies volksverzekeringen. Er is verondersteld dat de gehuwde vrouw zelfstandig voor haar basisinkomen in de belastingheffing wordt betrokken, onder gelijktijdige verhoging van haar belastingvrije som tot het bedrag van het basisinkomen (van f. 2.101 tot f. 5.000 (in 1980)). Zodoende wordt bereikt dat twee miljoen huisvrouwen zonder andere (eigen) inkomsten een belastingvrij basisinkomen zullen ontvangen. Dit impliceert tevens dat tot een bedrag van f. 10 mrd. (twee miljoen huisvrouwen $\times$ f. 5.000) het basisinkomen geen extra belastingopbrengst genereert. De overige belastingvrije sommen ondergaan geen wijziging, zo is de veronderstelling.

Resteert een vergroting van de heffingsgrondslag van loon- en inkomstenbelasting met f. 22 mrd. (36 — 4 — 10). Marginaal zijn de overige belastingplichtigen over die f. 22 mrd. gemiddeld ten minste 35% loon-/inkomstenbelasting verschuldigd, hetgeen resulteert in een meeropbrengst van ca. f. 7,5 mrd. Indien tevens rekening wordt gehouden met de middelenderving door de optrekking van de belastingvrije som voor de gehuwde vrouw 9), kan de door tariefverhoging te realiseren benodigde extra opbrengst van de loon- en inkomstenbelasting bij benadering worden gesteld op f. 25 mrd., namelijk f. 36 mrd. wegens kosten van het basisinkomenprogramma minus f. 4 mrd. meeropbrengst van de premies volksverzekeringen minus f. 7 mrd. meeropbrengst van de loon- en inkomstenbelasting.

Gegeven de omvang van de benodigde extra opbrengst van loon- en inkomstenbelasting, kan een bijbehorend nieuw tarief worden afgeleid, mits bekend is wat verhoging van de schijfpercentages van het IB-schijfentarief per procent-punt oplevert. Zie daarvoor tabel 1. Vervolgens dient een normatief oordeel te worden geveld over de wenselijke spreiding van de resulterende drukverzwaring. In dit artikel wordt uitgegaan van een verhoging met een gelijk aantal procent-punten van alle schijfpercentages, totdat de benodigde meeropbrengst is gehaald. Verhoging van alle schijfpercentages met 1 procent-punt levert f. 1,35 mrd. op. Derhalve dienen de schijfpercentages (in 1980) over de hele linie met 19 procent-punten te worden verhoogd om te bereiken dat de opbrengst van de loon- en inkomstenbelasting met de benodigde f. 25 mrd. toeneemt. De schijfpercentages liepen in 1980 van 18% op tot 72% (zie wederom tabel 1): Een budgettaire neutrale financiering van het basisinkomen via verhoging van de loon- en inkomstenbelastingtarieven zou in 1980 een tarief vergen dat (bij gelijkblijvende belastingvrije sommen, met uitzondering van de belastingvrije som van de gehuwde vrouw) marginale percentages kent die lopen van 37% tot 91%.

Tabel 1. Meeropbrengst door een verhoging van de schijfpercentages van het tarief van de loon- en inkomstenbelasting per procentpunt in 1980 (in mln. gld.)

Schijfpercentages in 1980	Meeropbrengst in 1980	Schijfpercentages in 1977/1979
18	415	20
26	310	26
32	250	32
40	100	40
50	80	50
59	55	59
64	35	64
67	25	67
70	25	70
72	35	72

Bron: C. A. de Kam en F. G. van Herwaarden, Enkele alternatieven voor de financiering van twee volksverzekeringen, in: G. M. J. Veldkamp (red.), *De economie en het sociale zekerheidsbeleid*, Deventer, 1980, blz. 133.

5) *Miljoenennota 1981*, blz. 107.

6) Zie b.v. C. V. Brown, *Taxation and the incentive to work*, Oxford, 1980.

7) Het premie-inkomen voor de volksverzekeringen is globaal gesproken gelijk aan het belastbaar inkomen, vermeerderd met de als persoonlijke verplichting afgetrokken (ingehouden of op aanslag betaalde) premie volksverzekeringen.

8) Alle premieplichtigen (ook werknemers) dienen bij wege van aanslag in de premieheffing voor alle vijf volksverzekeringen te worden betrokken, voor het bedrag van ten minste hun eigen basisinkomen (f. 5.000); de gehuwde man voor zijn eigen basisinkomen en dat van zijn echtgenote (f. 10.000) doordat de gehuwde vrouw niet zelfstandig in de premieheffing voor de volksverzekering wordt betrokken. Op basis van WBO77 wordt een meeropbrengst van f. 3,07 mrd. gevonden. Dit komt in guldens van 1980 overeen met f. 3,61 mrd.

9) Het betreft hier de (werkende) gehuwde vrouwen die nog voor andere inkomsten dan haar basisinkomen zelfstandig in de belastingheffing worden betrokken.

De verdelingseffecten van invoering van een algemeen basisinkomen worden in dit rapport getraceerd op basis van een databestand voor 1977 (het WBO77). De bovenafgeleide opslag van 19 procentpunten wordt ook voor 1977 aangehouden. Hoewel de exercitie ter bepaling van een compenserend inkomstenbelastingtarief is gedaan met gegevens voor 1980, lijkt het aanvaardbaar — mede gelet op de noodzakelijkerwijs globale aanpak — voor beide jaren een zelfde tariefopslag te hanteren. Met dien verstande dat het percentage van de eerste schijf in 1977 20 in plaats van 18 bedroeg. De schijfpercentages van het alternatieve tarief lopen dan in 1977 op van 39 tot 91.

Om een en ander naar 1977 toe min of meer budgettair neutraal te houden, dient het bedrag van het basisinkomen (f. 5.000 in 1980) te worden gedefleerd met de prijsstijging van het nationaal inkomen over de beschouwde periode. Afgerond komt het basisinkomen dan uit op f. 4.250 (in 1977) 10).

Nu enerzijds de hoogte van het basisinkomen bekend is en anderzijds nadere veronderstellingen zijn gemaakt betreffende de gevolgen van invoering van dit algemeen basisinkomen voor de tarieven en opbrengst van loon- en inkomstenbelasting en premies volksverzekeringen, is het mogelijk de budgettaire- en verdelingseffecten te traceren. In het volgende hoofdstuk worden het gehanteerde rekenmodel (GENTAX) en het gebruikte databestand (WBO77) besproken.

3. Rekenmodel GENTAX en gebruikte gegevens

Om de (micro-economische) verdelingseffecten van invoering van een algemeen basisinkomen te achterhalen, kunnen berekeningen worden gemaakt voor denkbeeldige „standaard”-inkomenseenheden met „standaard”-inkomensbestanddelen. Standaardmodelberekeningen worden gedaan voor typische inkomsttrekkers, waarbij in het midden blijft hoeveel van deze inkomsttrekkers er zijn 11). Standaardmodelberekeningen kunnen worden uitgevoerd met het bij het Centrum voor Onderzoek van de Economie van de Publieke Sector (COEPS) van de RU Leiden in opdracht van het Sociaal en Cultureel Planbureau (SCP) ontwikkelde „GENERAL TAXes”-model GENTAX 12). GENTAX is een omvangrijk rekenschema ter bepaling van de druk en verdelingseffecten van publieke heffingen. GENTAX bestaat uit series op de computer geprogrammeerde vergelijkingen, die alle belangrijke regelingen uit de loon- en inkomstenbelastingwetgeving en uit de sociale-zekerheidswetgeving beschrijven. GENTAX is qua structuur gemodelleerd op de Wet Inkomstenbelasting (IB) 1964 en gaat — in navolging van het geldend recht — uit van het huwelijk als samenlevingsvorm. GENTAX is met name ontworpen om individuele gegevens — b.v. uit het WBO77 of andere enquêtes, resp. steekproeven — te kunnen gebruiken als basis voor berekeningen ter bepaling van de druk en verdelingseffecten van publieke heffingen. Tevens berekent GENTAX — nadat de programmatuur is aangepast en indien de daarvoor noodzakelijke gegevens worden aangeboden — mutaties in het bruto en netto inkomen van inkomenseenheden ten gevolge van alternatieve inkomensregelingen, b.v. invoering van een algemeen basisinkomen, en alternatieve tarieven van publieke heffingen 13).

Standaardmodelberekeningen (zie hiervoor) geven een redelijke indicatie van de verdelingseffecten van invoering van een algemeen basisinkomen voor typerende inkomsttrekkers, maar het blijven *theoretische* exercities. Het verdient uiteraard de voorkeur verdelingseffecten te traceren uitgaande van *empirische* gegevens. Met een representatieve steekproef uit alle inkomsttrekkers kan een totaalbeeld worden verkregen van de omvang en verdeling van lasten en baten uit hoofde van een bepaalde beleidsmaatregel.

Om de budgettaire- en verdelingseffecten van invoering van een basisinkomen na te gaan, worden in dit artikel berekeningen gedaan op basis van zo'n representatief databestand. Hier zijn gegevens uit het CBS Woningbehoeften Onderzoek 1977

(bewerkt door het Sociaal en Cultureel Planbureau) als databestand gebruikt.

Het Woningbehoeften Onderzoek 1977 (WBO77) is een personensteekproef van het CBS. Ondervraagd werden personen van 18 jaar en ouder, aselect getrokken uit de bevolkingsregisters van Nederlandse gemeenten. Op basis van gegevens uit het WBO77 heeft het SCP een databestand voor huishoudens gecreëerd. Dit databestand is bij het COEPS op computertape beschikbaar. Ongeveer een derde deel (= 17.709) van de in totaal ca. 56.400 WBO77-respondenten is door het SCP bij de creatie van het databestand in aanmerking genomen. Gewogen — om tot representatieve nationale totaalcijfers te komen — leveren de 17.709 respondenten 12.010 huishoudens op. *Huishoudens* zijn gedefinieerd als alle personen van 18 jaar en ouder; alleen gehuwden en degenen die een met het huwelijk te vergelijken samenlevingsverband zijn aangegaan, tellen getweeën voor één huishouden. Kinderen tot 18 jaar worden gerekend tot het huishouden van hun ouder(s). Indien de gegevens voor de 12.010 huishoudens met 500 worden vermenigvuldigd, worden representatieve totaalcijfers voor de Nederlandse bevolking verkregen.

Vergelijking van deze totaalcijfers — op basis van het WBO77 — met nationale gegevens uit andere bron levert het volgende op 14). Het aantal personen dat in het WBO77 loon of winst als bron van inkomen opgeeft, komt redelijk overeen met nationale cijfers. Het aantal personen dat als bron van inkomen een sociale uitkering opgeeft, blijkt ca. 15% lager te zijn dan men op grond van nationale cijfers zou verwachten. Wat betreft de hoogte van de opgegeven inkomens blijkt dat bij werknemers en ontvangers van sociale uitkeringen de opgegeven inkomens redelijk corresponderen met nationale cijfers (ca. 5% onderschatting). Personen die winst als inkomensbron noemen, lijken in het WBO77 aanzienlijk minder aan inkomen op te geven dan de nationale cijfers uitwijzen (ca. 15% onderschatting).

Behalve een aantal persoonsgegevens (b.v. leeftijd, burgerlijke staat, aantal kinderen) bevat het WBO77 informatie over (bruto) inkomsten van huishoudens uit een aantal bronnen (b.v. uit arbeid in dienstbetrekking, pensioen, winst uit onderneming, bepaalde periodieke uitkeringen en verstrekkingen, vermogensinkomsten waaronder huurwaarde van de eigen woning) en over door huishoudens betaalde hypotheekrente. Het WBO77 bevat geen gegevens over door huishoudens verschuldigde publieke heffingen. Om deze te kunnen berekenen — uitgaande van wel in het WBO77 bekende persoons- en inkomensgegevens — is een uitgebreid rekenmodel nodig. GENTAX (zie hiervoor) is zo'n rekenmodel.

Blijkens de *Miljoenennota 1978* bedraagt de vermoedelijke opbrengst van de loon- en inkomstenbelasting over 1977 ca. f. 31,6 mrd. 15). GENTAX geeft voor de opbrengst van loon- en inkomstenbelasting op basis van het WBO77 f. 25,8 mrd. De conclusie is dat de opbrengst van loon- en inkomstenbelasting met ongeveer een zesde wordt onderschat. Dit verschil zal samenhangen met de onderschatting van inkomen in het WBO77 en wordt waarschijnlijk mede veroorzaakt doordat huishoudens met een bruto inkomen groter dan f. 98.000 in het WBO77 zijn „afgetopt” 16).

10) Berekend uit het *Verslag over het jaar 1980* van De Nederlandse Bank, Statistische bijlage, blz. 41.

11) Het rekenschema dat het Centraal Planbureau hanteert ter bepaling van de jaarlijkse mutatie in het reël vrij beschikbaar inkomen van werknemers in de marktsector is een goed voorbeeld van een standaardmodel.

12) Zie ook Sociaal en Cultureel Planbureau, *Profijt van de overheid in 1977*, Den Haag, 1981, blz. 334-338.

13) Het rekenmodel en de resultaten van vier toepassingen van GENTAX worden gepresenteerd in F. G. van Herwaarden en C. A. de Kam, *Om de poen is het te doen*, Deventer, 1981.

14) Zie Sociaal en Cultureel Planbureau, op. cit., blz. 329-331.

15) *Miljoenennota 1978*, blz. 50.

16) F. G. van Herwaarden en C. A. de Kam, op. cit., blz. 59.

Tabel 2. Verdelingseffecten van de invoering van een basisinkomen, op basis van WBO77 (in mrd. gld.)

	Decielen bruto inkomen										totaal
	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	
1. Bruto inkomen volgens WBO77	1,04	7,18	9,60	11,88	14,34	16,66	19,23	22,52	27,55	42,76	172,76
2. Netto inkomen volgens WBO77	0,94	6,39	8,25	9,49	11,29	12,94	14,66	16,83	20,29	28,76	129,84
3. Basisinkomen a)	0,49	0,27	0,57	1,66	3,04	4,16	4,46	4,57	4,65	4,78	28,64
4. Verandering van de opbrengst premie volksverzekering na invoering basisinkomen a)	+0,02	+0,06	+0,16	+0,14	+0,51	+0,73	+0,75	+0,50	+0,19	+0,02	+3,07
5. Verandering van de opbrengst loon-/ inkomstenbelasting na invoering basisinkomen a)	+0,05	+0,57	+1,01	+1,65	+2,37	+2,54	+2,95	+3,42	+4,35	+7,24	+26,15
6. Verandering in netto inkomen na invoering basisinkomen a)	+0,53	-0,17	-0,47	-0,09	+0,20	+0,79	+0,67	+0,54	-0,02	-2,56	-0,58

a) Basisinkomen f. 4.250 voor iedere Nederlander van 24 tot 65 jaar; verhoging van de schijfpercentages van het IB-tarief met 19 procentpunt (zie par. 2).

Om de verdelingseffecten van invoering van een algemeen basisinkomen te simuleren, wordt eerst met GENTAX de verdeling van bruto en netto huishoudinkomens berekend, op basis van het WBO77 en uitgaande van geldende wettelijke regelingen en tarieven (in 1977). Vervolgens wordt voor alle WBO77-huishoudens opnieuw het netto en bruto inkomen berekend, maar nu met inachtneming van de aanspraken op een basisinkomen en onder toepassing van het gewijzigde tarief van de loon- en inkomstenbelasting. Na vermenigvuldiging met de factor 500 levert het WBO77 tevens een geaggregeerd bedrag voor het basisinkomen op, alsmede het bedrag van de meeropbrengst premies volksverzekeringen en loon/inkomstenbelasting, ten gevolge van enerzijds de bredere heffingsgrondslag en anderzijds de verhoogde tarieven (voor zover het de loon-/inkomstenbelasting betreft). Langs deze weg wordt tevens een zekere controle verkregen op de juistheid van de in par. 2 opgezette gedachtengang en daaruit voortvloeiende berekeningen.

Zowel de budgettaire als verdelingseffecten — conform de GENTAX-berekeningen op basis van het WBO77 — worden gegeven naar decielen bruto inkomen (een *deciel* is een inkomensklasse die 10% van alle inkomenseenheden, i.e. huishoudens, omvat). Er zijn dus tien decielen (met elk 10% van het totale aantal huishoudens = 12.010), die worden verkregen door alle huishoudens naar oplopend (bruto) inkomen te rangschikken. *Bruto inkomen* wordt gedefinieerd als de som van de onzuivere inkomsten uit in de Wet IB 1964 genoemde bronnen. *Netto inkomen* wordt gedefinieerd als de som van de onzuivere inkomsten uit arbeid, de zuivere inkomsten uit andere bronnen die de Wet IB 1964 noemt, minus verschuldigde sociale premies en loon-/inkomstenbelasting, plus betaalde (hypotheek)rente en kinderbijslag.

4. Budgettaire- en verdelingseffecten van invoering van een basisinkomen (WRR-variant)

In deze paragraaf worden de budgettaire- en verdelingseffecten van invoering van een algemeen basisinkomen gesimuleerd met behulp van GENTAX-berekeningen op basis van gegevens uit het WBO77. Om de verdelingseffecten van invoering van een basisinkomen te traceren, wordt eerst met GENTAX (de verdeling van) bruto en netto inkomen van alle WBO77-huishoudens berekend. Vervolgens wordt voor alle WBO77-huishoudens opnieuw (de verdeling van) het netto en bruto inkomen berekend, maar nu met inachtneming van de aanspraken op het algemeen basisinkomen. Hierbij wordt het gewijzigde schijfpercentages van de loon- en inkomstenbelasting toegepast.

De resultaten worden gepresenteerd in tabel 2. Huishoudens zijn in deze tabel in decielen ingedeeld op basis van het bruto huishoudinkomen. Op de eerste regel geeft tabel 2 de verdeling van het bruto inkomen (totaal f. 172,76 mrd.) volgens WBO77. De volgende regel van de tabel geeft de

verdeling van het netto inkomen (totaal f. 129,84 mrd.) op basis van WBO77. De derde regel van tabel 2 geeft de verdeling van het basisinkomen naar decielen, op basis van persoons- en inkomensgegevens uit het WBO77. In 1977 zou met het basisinkomen in totaal een bedrag van f. 28,64 mrd. gemoeid zijn geweest (uitgaande van een individuele aanspraak van f. 4.250 voor iedere Nederlander van 24 tot 65 jaar).

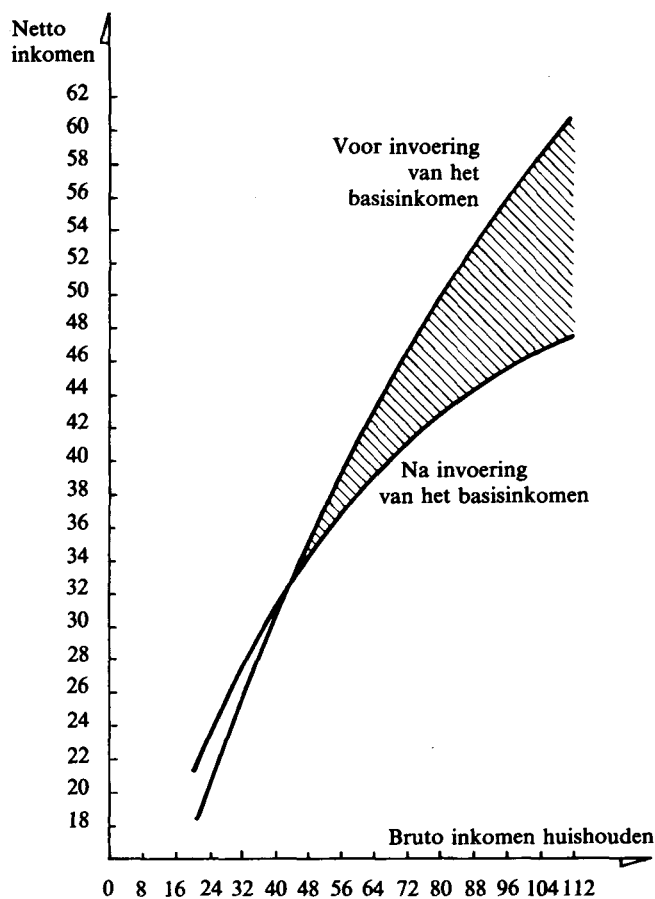
De verdeling van het basisinkomen over decielen vloeit direct voort uit de verdeling van personen van 24-64 jaar over huishoudens in Nederland (naar welk kenmerk dan ook gerangschikt). Het basisinkomen komt meer dan evenredig (10% = f. 2,86 mrd.) terecht in het vijfde tot en met tiende deciel. Dit behoeft weinig verwondering te wekken, aangezien het eerste deciel veel (studerende) jongeren bevat en in het tweede tot en met vierde deciel veel bejaarden worden aangetroffen. Deze komen gezien hun leeftijd niet voor het basisinkomen in aanmerking. Daarnaast speelt — wellicht in nog sterkere mate — de omvang van het huishouden een belangrijke rol: naarmate er meer personen van 24-64 jaar in een huishouden aanwezig zijn, ontvangt het huishouden een hoger bedrag aan basisinkomen. Vanaf het vierde deciel neemt het aantal gehuwden per deciel fors toe: 25% in het derde deciel, 47% in het vierde deciel, 59% in het vijfde deciel, oplopend tot 96% in het tiende deciel (17).

De vierde regel van tabel 2 geeft per deciel de verandering in de opbrengst van de premie volksverzekeringen na invoering van het basisinkomen; de opbrengst neemt in totaal met f. 3,07 mrd. toe. De grootste drukverzwaring vindt plaats in het zesde tot en met negende deciel; het tiende deciel toont een zeer geringe toeneming van de premie-opbrengst doordat nagenoeg alle huishoudinkomens in dit deciel boven de premie-inkomensgrens liggen.

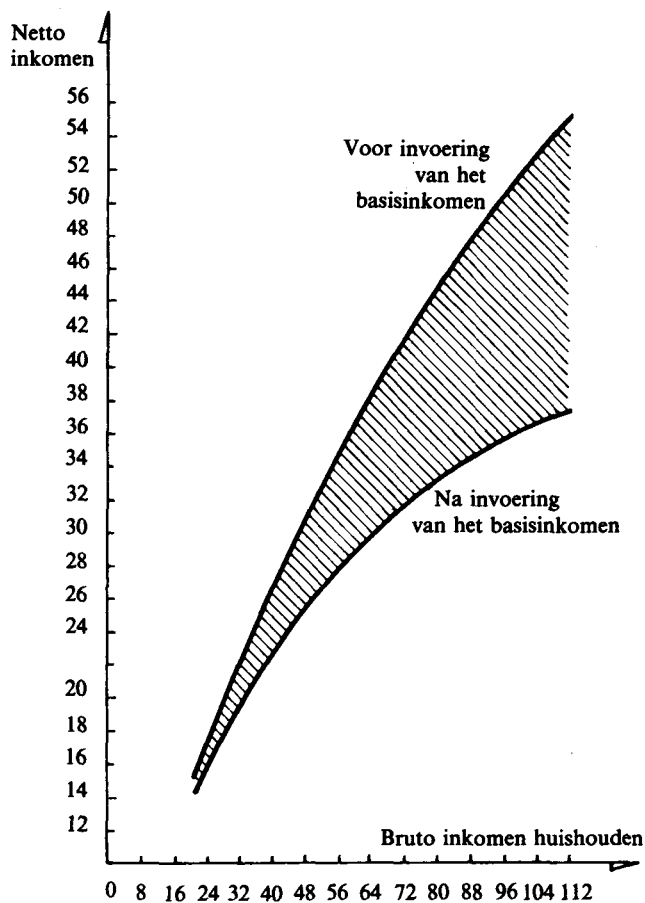
De vijfde regel van tabel 2 geeft de verandering in de opbrengst van de loon- en inkomstenbelasting per deciel, na invoering van het basisinkomen en onder toepassing van het verhoogde tarief. De totale extra opbrengst van de loon- en inkomstenbelasting belooft f. 26,15 mrd. Volgens verwachting dragen huishoudens in absolute zin (aanzienlijk) meer bij naarmate het decielnummer hoger is. Relatief is de stijging ook al groot voor huishoudens in het vierde en vijfde deciel.

De zesde regel van tabel 2 geeft de verandering in netto inkomen (opnieuw in miljarden gulden per deciel) na invoering van het basisinkomen, met inachtneming van het gewijzigde tarief van de loon- en inkomstenbelasting (verhoging van alle schijfpercentages met 19 procentpunt). Het netto inkomen van alle huishoudens samen daalt per saldo met f. 0,58 mrd. Dit zelfde resultaat wordt gevonden door het totaalbedrag wegens basisinkomen (+ f. 28,64 mrd.) te salderen met de hogere opbrengst wegens premies volksverzekering.

Figuur 1. Mutatie in het netto huishoudinkomen van gehuwde werknemers met twee kinderen jonger dan 16 jaar in 1977 (in gld. × 1.000)

Figuur 2. Mutatie in het netto huishoudinkomen van ongehuwde werknemers jonger dan 35 jaar in 1977 (in gld. × 1.000)

gen (- f. 3,07 mrd.) en loon- en inkomstenbelasting (- f. 26,15 mrd.). Het blijkt dat de onderzochte variant van het basisinkomen inderdaad budgettair vrijwel neutraal is; de schatkist wordt er per saldo nog f. 0,58 mrd. beter van.

De grootste winst na invoering van het basisinkomen valt per saldo in het eerste en het zesde tot en met achtste deciel. In het zesde tot en met achtste deciel worden de meeste gezinnen gevonden, met lagere inkomens tot ca. anderhalf keer modaal.

Invoering van een algemeen basisinkomen zal — bij de gehanteerde veronderstellingen en uitgangspunten — leiden tot een sterke inkomensherverdeling. Deze herverdeling gaat in de eerste plaats ten koste van de hogere inkomens en komt ten goede aan de lagere inkomensniveaus. Voorts vindt een aanzienlijke herverdeling plaats ten gunste van huishoudens met twee (al dan niet gehuwde) partners, ten koste van alleenstaanden.

Om de mutatie van het netto huishoudinkomen bij verschillende inkomensniveaus gedetailleerder te traceren, zijn met behulp van GENTAX ook standaardmodelberekeningen gedaan voor typische huishoudens. Daarbij zijn twee typerende gevallen onderscheiden:

- gehuwde werknemer in de marktsector, met twee kinderen onder de 16 jaar; uitsluitend arbeidsloon (en kinderbijslag) als bron van inkomen; uitsluitend standaardafrekkosten 18); de gehuwde vrouw heeft geen eigen inkomsten;
- ongehuwde werknemer jonger dan 35 jaar in de marktsector, uitsluitend arbeidsloon als bron van inkomen; uitsluitend standaardafrekkosten 18).

Voor beide gevallen is eerst het netto huishoudinkomen in 1977 berekend, uitgaande van geldende wettelijke bepalingen

en tarieven. Vervolgens is verondersteld dat het basisinkomen — als gepreciseerd in par. 2 — in 1977 al was ingevoerd en is opnieuw het netto huishoudinkomen bij verschillende inkomensniveaus berekend. Figuur 1 brengt de mutatie in het netto huishoudinkomen van gehuwde werknemers in de marktsector bij verschillende inkomensniveaus in beeld. Figuur 2 brengt de mutatie in het netto huishoudinkomen van jongere ongehuwde werknemers in de marktsector in beeld. De achteruitgang in netto huishoudinkomen is met arcering aangegeven.

Gehuwde minimumloontrekkers ontvangen samen met hun echtgenote in 1977 een basisinkomen van f. 8.500. Het netto jaarinkomen van dit type huishouden zou per saldo f. 3.997 hoger uitkomen. Gehuwde modale werknemers zien het netto huishoudinkomen met f. 2.529 toenemen; bij een loon van twee keer modaal neemt het netto inkomen van dit type huishouden echter al af met f. 1.477, doordat de verschuldigde publieke heffingen met een groter bedrag dan het basisinkomen van f. 8.500 toenemen. Bij een loon van vier keer modaal is de achteruitgang in netto huishoudinkomen f. 12.611.

De ongehuwde minimumloner ontvangt in 1977 een basisinkomen van f. 4.250 maar gaat er desondanks netto al f. 672 op achteruit. Bij het modale-loonniveau schiet dit type huishouden er netto al f. 2.025 bij in; bij twee en vier keer modaal daalt het netto inkomen met f. 6.836 resp. f. 17.867.

18) Standaardafrekkosten zijn: de werknemersbijdrage voor de premie particuliere pensioenverzekering; de beroepskosten en de reiskosten volgens het wettelijk forfait; en de premie AOW/AWW.

5. Budgettaire- en verdelingseffecten van een alternatieve variant van het basisinkomen

Op de in par. 2 ontwikkelde variant van het basisinkomen is tweërlei kritiek mogelijk. Aan de ene kant zullen volgens velen de te verwachten gedragsreacties (als gevolg van de resulterende ingrijpende inkomensherverdeling en de extreem hoge tarieven van loon- en inkomstenbelasting) verwezenlijking van het basisinkomen-programma blokkeren. Maar aan de andere kant zal de geschetste variant veel overtuigde voorstanders van het basisinkomen niet ver genoeg gaan. Er is immers principiële kritiek denkbaar op ten minste drie punten:

1. de *hoogte* van het basisinkomen; een inkomen van deze hoogte (f. 4.250 in 1977) kan moeilijk worden beschouwd als voldoende financiële basis om van te leven;
2. het *bereik* van het basisinkomen; het is onredelijk dat personen jonger dan 24 jaar geen aanspraak op een basisinkomen hebben, terwijl zij — voor zover eigen inkomsten genietend — wel aan de financiering daarvan bijdragen;
3. de *inverdieneffecten* van het basisinkomen; het is niet noodzakelijk het programma geheel te bekostigen door een verhoging van publieke heffingen, aangezien invoering van een voldoende hoog basisinkomen de mogelijkheid biedt om op vergelijkbare sociale-zekerheidsregelingen evenredig te bezuinigen.

Om aan deze principiële kritiek (ten dele) tegemoet te komen is een alternatieve variant van het basisinkomen doorgerekend. In deze variant is het bruto basisinkomen per individu gelijk aan de helft van het bruto wettelijk minimumloon; dit geeft voor 1977 een basisinkomen van f. 10.138. Ook jongeren van 18 tot 23 jaar krijgen aanspraak op een basisinkomen, dat — afhankelijk van hun leeftijd — een bepaald percentage bedraagt van het basisinkomen voor personen van 23 tot 65 jaar (19). Dit percentage is genomen, analoog aan de staffeling van het wettelijk minimumjeugdloon (20). Voorts is verondersteld dat bestaande aanspraken op sociale uitkeringen (behalve AOW) worden gekort tot een bedrag ter grootte van de eigen aanspraak op basisinkomen.

De belastingvrije som van de gehuwde vrouw is nu niet meer gelijk gesteld aan haar aanspraak op een basisinkomen, maar genomen conform het in 1977 geldende tarief. Ten slotte is aangenomen dat alle schijfpercentages van het tarief van de loon- en inkomstenbelasting met ten hoogste 20 procentpunt kunnen worden verhoogd; dit geeft voor 1977 marginale percentages die lopen van 40 tot en met 92 (zie tabel 1).

Op basis van WBO77 is met behulp van het rekenmodel GENTAX nagebootst in welke mate dit drastische alternatief budgettair neutraal zou kunnen worden ingevoerd. De kosten van het basisinkomen zouden ten opzichte van de WRR-variant voor 1977 bijna verdriedubbelen: het alternatieve basisinkomen vergt f. 79,57 mrd. (tegen f. 28,64 mrd. voor de WRR-variant). De opbrengst van de premies volksverzekeringen zou daartegenover toenemen met f. 6,63 mrd. en de opbrengst van de loon- en inkomstenbelasting met maar liefst f. 53,64 mrd. Berekeningen op basis van WBO77 indiceren verder dat kortingen op bestaande sociale uitkeringen nog eens f. 3,29 mrd. zouden opleveren. Dan resteert een tekort van f. 16 mrd. Tabel 3 vat de budgettaire effecten van de alternatieve variant samen.

Tabel 3. Begrotingseffecten van de alternatieve variant van het basisinkomen op basis WBO77 (in mrd. gld.)

Kosten: invoering basisinkomen	79,57	Opbrengst: korting uitkeringen	3,29
		meeropbrengst premies	6,63
		idem belasting	53,64
		tekort	16,01
Totaal	79,57	Totaal	79,57

Overigens doet zich hier wel een lastig probleem voor. Zoals in par. 3 is aangestipt zijn uitkeringstrekkers in het WBO77 met ca. 15% ondervertegenwoordigd. Dit betekent onder andere dat de mogelijke korting op sociale uitkeringen een grotere bezuiniging kan opleveren dan in tabel 3 is vermeld. Vergelijking van de totale uitkeringsbedragen krachtens verschillende regelingen op basis van het WBO77 met totaalbedragen uit de *Meerjarenramingen sociale zekerheidsregelingen 1978 21*) suggereert dat een extra bezuiniging op sociale uitkeringen in de orde van f. 4 à 6 mrd. mogelijk zou zijn. Het „gat” zou dan uiteindelijk f. 10 à 12 mrd. bedragen. Deze kloof dient dan te worden overbrugd door middel van een aanzienlijke verhoging van nog andere publieke heffingen dan de loon- en inkomstenbelasting en/of door bezuinigingen op andere uitgaven.

Om twee redenen zien wij ervan af om de verdelingseffecten van de alternatieve variant hier uitgebreid te presenteren (22). In de eerste plaats met het oog op de ondervertegenwoordiging van sociale uitkeringen in het WBO77; in de tweede plaats omdat het bezwaarlijk is om het budgettair tekort aan huishoudens toe te rekenen: toerekening van de verhoging van andere publieke heffingen dan loon- en inkomstenbelasting en van de verdelingseffecten van eventuele bezuinigingen op uitgavenprogramma's — om het tekort af te dekken — valt bezwaarlijk op basis van het WBO77 te doen. Anderzijds komt de alternatieve variant zozeer tegemoet aan principiële kritiek die op de WRR-variant mogelijk is, dat enkele verdelingseffecten (gevonden met standaard-modelberekeningen) worden geïndiceerd (alles voor 1977).

Voor huishoudens waar twee gehuwde partners aanspraak hebben op het basisinkomen zonder dat nog andere inkomsten worden genoten komt het netto huishoudinkomen uit op f. 15.207 (inclusief kinderbijslag voor twee kinderen onder de 16 jaar); voor jongere ongehuwden die alleen een huishouden voeren en die geen andere inkomsten hebben komt het netto basisinkomen uit op f. 6.475.

Gehuwde minimumloontrekkers (met twee kinderen jonger dan 16 jaar) zien het netto huishoudinkomen toenemen met f. 7.301. Tot boven het twee maal modale-loonniveau ervaart dit type huishouden een — zij het met het inkomen sterk in betekenis afnemende — vooruitgang in het netto inkomen. Bij het niveau van vier keer modaal is de achteruitgang al meer dan f. 10.000.

Jongere ongehuwde minimumloners gaan er nog f. 983 op vooruit; bij het modale-loonniveau is er al sprake van een achteruitgang met f. 862, oplopend tot een vermindering van het netto inkomen met f. 18.115 bij vier keer modaal.

Het verloop is analoog aan dat bij de WRR-variant maar de vooruitgang is *grosso modo* groter en de achteruitgang geringer of ongeveer in dezelfde orde van grootte. Dit wordt verklaard uit het nog niet aan huishoudens toegerekende tekort van f. 10 à 12 mrd., dat door aanvullende belastingverzwaringen resp. bezuinigingen op publieke uitgaven moet worden gedekt (gegeven de randvoorwaarde van budgettaire neutraliteit).

6. Uitvoeringstechnische problemen

Invoering van een algemeen basisinkomen als bedoeld in paragrafen 2 en 5 zou — ook indien de uitbetaling aan een andere instantie dan de rijksbelastingdienst wordt opgedragen — voor de fiscus grote uitvoeringsproblemen scheppen.

19) In wezen is daarmee in één klap een nieuw stelsel van studiefinanciering verwezenlijkt.

20) Voor ieder jaar dat de minimumjeugdlooner jonger is dan 23 jaar, werd in 1977 7,5% op het wettelijk minimumloon in mindering gebracht. Het minimumjeugdloon van een 18-jarige bedroeg zo b.v. 62,5% van het wettelijk minimumloon.

21) Zie *Rijksbegroting 1978*, hoofdstuk XV, Departement van Sociale Zaken, Tweede Kamer, zitting 1977-1978, 14 800 XV, nr. 3, bijlage VII, blz. 28-30.

22) Uitbreider in P. A. de Graaf, *Een basisinkomen voor iedereen: nog een variant en zijn effecten*, COEPS Notitie Basisinkomen BI/02, RU Leiden, januari 1982.

Bij de voorgaande becijferingen is ervan uitgegaan dat de (zeer) sterke stijging van de marginale druk (percentages) van loon- en inkomstenbelasting geen gedragsreacties van contribubelen oproept. Dit is een weinig realistische veronderstelling. Zeer waarschijnlijk zal het verhoogde tarief een impuls betekenen voor het (legaal) ontwijken en (illegaal) ontduiken van fiscale verplichtingen en ook los daarvan leiden tot een (verdere) verharding van de relatie tussen de fiscus en de belastingplichtigen. Hierop wordt in het bestek van dit artikel niet dieper ingegaan.

Een ander uitvoeringstechnisch probleem van formaat bestaat hierin dat zonder aanvullende maatregelen in principe door de fiscus miljoenen extra aanslagen voor de inkomstenbelasting en wegens premies volksverzekeringen zouden moeten worden opgelegd. Dit probleem zou kunnen worden ondervangen door aan iedere gerechtigde een netto bedrag wegens basisinkomen uit te keren, zodanig dat de voorheffingen (in de vorm van over het basisinkomen ingehouden loonbelasting en premies volksverzekeringen) tevens eindheffing zijn ingeval de ontvanger geen andere (arbeids)inkomsten heeft. De bestaande inhoudingstabellen voor werkgevers kunnen vervolgens (voor iedere relevante leeftijdsgroep en onderscheiden naar burgerlijke staat) worden „opgeschoven” in die zin dat met het ontvangen van een basisinkomen en daarover ingehouden voorheffingen rekening wordt gehouden. De Wet op de loonbelasting 1964 opent hiertoe reeds thans de mogelijkheid (de samenvoegingsbepalingen van artikel 33).

Gezien de noodzakelijke verhoging van het tarief van de loon- en inkomstenbelasting rijst nog wel de vraag of het basisinkomen niet beter kan worden gefinancierd door een verhoging van de omzetbelasting (BTW). Een belasting naar de toegevoegde waarde heeft op zich geen bredere grondslag („draagvlak”) dan een belasting welke het persoonlijke inkomen als aangrijpingspunt neemt. Maar exporterende ondernemingen krijgen de voordruk van de omzetbelasting gerestitueerd, waardoor de belastingverzwaring ter financiering van het basisinkomen — althans op het eerste oog — niet ten koste gaat van de exportpositie. Alles hangt hier echter af van de gehanteerde afwentelingsveronderstellingen. Indien BTW-verhoging en resulterende binnenlandse prijsstijgingen zich vertalen in aanvullende (en gehonoreerde) looneisen, geeft dit dezelfde effecten als afwenteling van een verzwaring van loon- en inkomstenbelasting. Over de „afwentelingselasticiteit” van de voornaamste Nederlandse publieke heffingen is onvoldoende met zekerheid bekend om ter zake definitieve uitspraken te doen. Dat zo zijnde, kleeft aan financiering van het basisinkomen door verhoging van de omzetbelasting (in plaats van verhoging van de loon-/inkomstenbelasting) een duidelijk bezwaar uit het oogpunt van het streven naar een redelijke inkomensverdeling. De druk van de omzetbelasting (en accijnzen) als percentage van het bruto inkomen verloopt duidelijk degressief, die van de loon-/inkomstenbelasting duidelijk progressief 23).

7. Voornaamste conclusies

In dit artikel zijn enkele budgettaire- en verdelingseffecten in kaart gebracht van invoering van een (algemeen) basisinkomen. In de tweede paragraaf werden de hoedanigheden van het basisinkomen (de „WRR-variant”) gepreciseerd: iedere Nederlander van 24 tot 65 jaar zou een individuele aanspraak krijgen op f. 5.000 basisinkomen (gulden van 1980). De kosten van het programma zouden ongeveer f. 36 mrd. bedragen. Er is uitgegaan van een budgettair neutrale financiering via adequate verhoging van het tarief van de loon- en inkomstenbelasting. Daartoe is in de tweede paragraaf een nieuw tarief afgeleid. De schijfpercentages zouden over de hele linie met 19 procentpunt moeten worden verhoogd. Er is verondersteld dat de resulterende, zeer aanzienlijke belastingverzwaring geen gedragsreacties van belastingplichtigen op-

roept. Tevens is aangenomen dat invoering van het basisinkomen evenmin andere gedragsveranderingen (b.v. op de arbeidsmarkt) induceert.

Om een kwantitatieve beschrijving te geven van de budgettaire- en verdelingseffecten van invoering van zo'n basisinkomen onder gelijktijdige verhoging van de tarieven van loon- en inkomstenbelasting is het nodig over voldoende gegevens te beschikken, alsmede over een uitgebreid rekenmodel. De budgettaire- en verdelingseffecten zijn — voor 1977 — gesimuleerd op basis van gegevens uit het CBS Woningbehoeften Onderzoek 1977 (WBO77) met GENTAX, een uitgebreid rekenmodel dat is ontwikkeld door het COEPS van de RU Leiden. Dit gegevensbestand en het gehanteerde rekenmodel GENTAX werden in de derde paragraaf besproken.

Paragraaf 4 gaf budgettaire- en verdelingseffecten van invoering van het basisinkomen — in 1977 — op basis van een GENTAX-simulatie met WBO77-gegevens. De resultaten zijn samengevat in tabel 2. De verdelingseffecten zijn gepresenteerd voor WBO77-huishoudens, ingedeeld naar decielen bruto inkomen. Het basisinkomen blijkt meer dan evenredig ten goede te komen aan huishoudens in het vijfde tot en met tiende deciel. Dit hoeft weinig verwondering te wekken, aangezien het eerste tot en met vierde deciel in verhouding veel jongeren en bejaarden bevatten. In wellicht nog grotere mate speelt een rol dat vanaf het vierde deciel het aantal gehuwden per deciel sterk toeneemt. Rekening houdend met de noodzakelijke belastingverzwaringen valt per saldo het grootste voordeel toe aan huishoudens in het zesde tot en met achtste deciel. Dit zijn tevens de decielen waarin de meeste gezinnen met een minimuminkomen tot ca. anderhalf keer modaal worden aangetroffen. Uitgaande van een basisinkomen van f. 4.250 in 1977 (overeenkomend met f. 5.000 in 1980) belopen de budgettaire lasten f. 28,6 mrd.; de meeropbrengst van publieke heffingen belooft f. 29,2 mrd. De operatie is derhalve budgettair neutraal.

Paragraaf 4 gaf tevens resultaten van standaardmodelberekeningen voor werknemers in de marktsector (in 1977). Blijkens figuren 1 en 2 zal invoering van een basisinkomen — bij de gehanteerde veronderstellingen en uitgangspunten — leiden tot een sterke herverdeling van inkomens. Deze herverdeling gaat in de eerste plaats ten koste van de hogere inkomens en komt ten goede aan de lagere inkomensniveaus. Het omslagpunt ligt ruwweg bij anderhalf keer modaal. Voorts vindt een aanzienlijke inkomensoverheveling plaats ten gunste van huishoudens met twee (gehuwde) partners, ten koste van alleenstaanden.

Op de „WRR-variant” is kritiek mogelijk, onder meer wat betreft de hoogte en het bereik van het basisinkomen-programma en omdat rekening mag worden gehouden met bepaalde inverdieneffecten. In de vijfde paragraaf is een alternatieve variant gepresenteerd, die grotendeels aan de genoemde tegenwerkingen tegemoet komt; om twee redenen is deze variant slechts summier besproken. Ondanks een verhoging van alle schijfpercentages van het tarief van de loon- en inkomstenbelasting met 20 procentpunt blijkt deze variant niet budgettair neutraal te financieren, tenzij andere publieke heffingen met f. 10 à 12 mrd. worden verhoogd of bezuinigingen in een zelfde orde van grootte plaatsvinden.

In paragraaf 6 is tot slot kort stilgestaan bij enkele uitvoeringstechnische problemen bij invoering van een basisinkomen, met name voor de belastingdienst.

Op grond van de gevonden resultaten moet invoering van een algemeen basisinkomen tot een utopie worden bestempeld, welke alleen in „nergensland” spoedig kan worden verwezenlijkt.

C. A. de Kam
P. A. de Graaf

23) R. Goudriaan, F. G. van Herwaarden en C. A. de Kam, De drukverdeling van omzetbelasting en accijnzen, 1974-1975, *ESB*, 11 februari 1981, blz. 128-133.